

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS KALASTUKSESTA TENOJOEN VESISTÖSSÄ NORJAN KANSSA TEHTYYN SOPIMUKSEEN PERUSTUVISTA KALASTUSLUVISTA VUONNA 2020

1 Yleistä

Kalastusta Tenojoen vesistössä säädellään kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyllä sopimuksella ja sen osana olevalla Tenojoen vesistön kalastussäännöllä (SopS 41/2017 ja 42/2017, jäljempänä *sopimus* ja *kalastussääntö*) joiden hyväksymisen yhteydessä hyväksyttiin myös laki Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta (176/2017, jäljempänä *voimaansaattamislaki*). Tällä asetuksella on tarkoitus antaa tarkempia säännöksiä ns. matkailukalastuslupien hinnoittelusta, muualla kuin Tenojokilaaksoissa vakinaisesti asuvia kalastusoikeuden haltijoita koskevan erityisen lupakiintiön käytöstä, kalastuslupatulojen tilittämisestä valtiolle sekä kalastuslupatulojen käytöstä voimaansaattamislain 8 §:n 4 momentissa, 10 §:n 4 momenteissa, 11 §:n 3 momentissa ja 12 §:n 4 momentissa maa- ja metsätalousministeriölle säädettyjen asetuksenantovaltuuksien nojalla.

Kalastusmatkailuun tarkoitettujen kalastuslupien hinnoittelu on tarkoitus toteuttaa voimaansaattamislain mukaisesti niin, että hinta on kilpailukykyinen vastaavanlaisiin kalastuspaikkoihin verrattuna muualla ja että hinnoittelu tukisi paikallista elinkeinotoimintaa. Muualla kuin Tenojokilaaksoissa vakinaisesti asuville kalastusoikeuden haltijoille voidaan varata erityinen lupakiintiö, jonka määrää ja käyttöä on tarpeen tarkentaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa. Kalastuslupatulojen tilittämiseen valtiolle liittyy käytännön yksityiskohtia, joista on tarkoitus säätää tässä asetuksessa. Voimaansaattamislaki sisältää myös valtuuden säätää asetuksella tarkemmin kalastuslupatulojen käytön perusteista ja varojen jaon menettelystä.

2 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu virkamiesvalmisteluna maa- ja metsätalousministeriössä. Asetuksen valmistelua varten Lapin elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus, jäljempänä *Lapin ELY-keskus*, pyysi 31.12.2019 esityksiä sopimuksen mukaisesta matkailukalastuslupien hinnoittelusta mm. kalastusoikeuden haltijoita edustavilta tahoilta sekä kalastusmatkailuyrittäjien yhdistyksiltä Tenojoen valuma-alueelta. Saamiensa vastausten perusteella Lapin ELY-keskus teki esityksen kalastuslupien hinnoiksi. Valmisteluvaiheen esityspyyntö lähetettiin Tenon ja Inarinjoen osakaskunnille, Tenon ja Inarin kalastusalueille, Tenonlaakson yrittäjät ry:lle, Saamelaismatkailu ja -yrittäjät ry:lle, Saamelaiskäräjille sekä Metsähallitukselle. Esityksiä lupien hinnoista antoivat Nuorgamin, Utsjoen kirkonkylän, Outakosken ja Vetsikon osakaskunnat. Esitysten sisältö on selostettu tarkemmin pykäläkohtaisissa perusteluissa.

Lupien hintoja koskevien esitysten perusteella valmisteltiin luonnos maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehtyyn sopimukseen perustuvista kalastusluvista vuonna 2020. Asetusluonnos oli lausunnolla 6.3.2020-15.3.2020. Lausuntoaikaa jouduttiin rajaamaan, koska asetuksen valmistelu-

ja voimaansaattamisen aikataulu on sidottu Suomen ja Norjan välisessä neuvotteluihin Tenojoen kalastussäännön vuosittaisista täsmennyksistä sopimisesta sekä neuvottelujen tuloksen voimaansaattamiseen. [Asetusta koskevia lausuntoja antoivat ...]

3 Pykäläkohtaiset perustelut

1 § Kalastuslupien hinnoittelu

Pykälässä vahvistettaisiin taulukkomuodossa kalastussäännön 4 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuista Suomen kalastuslupakiintiöön kuuluvista kalastusluvista perittävät maksut kalastusvuorokautta kohti. Maksut esitettäisiin erikseen eri kalastusvyöhykkeille sekä kalastuskauden eri viikoille.

Kalastuslupien hinnoittelusta säädetään voimaansaattamislain 10 §:ssä. Niin sanotut matkailukalastusluvut eli vene- ja rantakalastusluvut ovat kaikkien saatavilla ja niiden hinta tulisi voida asettaa sellaiseksi, että se olisi kilpailukykyinen vastaaventyypisiin kalastuspaikkoihin nähden muualla sekä tukisi paikallista elinkeinotoimintaa. Hinnoittelussa on mahdollista ottaa huomioon myös lupien kysynnän alueellinen ja ajankohdasta riippuva vaihtelu. Hinnoittelussa voidaan huomioida myös Inarinjoen yläosan ja Kietsimäjoen rajoitetummat kalastusmahdollisuudet.

Voimaansaattamislaisissa kalastussäännön 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisille vene- ja rantakalastusluville on määritelty hintojen vaihteluväli, jonka sisällä hinnoittelu tapahtuu. Voimaansaattamislain 10 §:n 2 momentin mukaan venekalastusluvan hinta voi olla enintään 150 euroa kalastusvuorokaudelta ja rantakalastusluvan hinta enintään 150 euroa kalastusvuorokaudelta ja Inarijoessa Matinkönkään yläpuolella ja Kietsimäjoessa enintään 150 euroa kalastusvuorokaudelta. Voimaansaattamislain 10 §:n 3 momentin mukaan Alle 18-vuotiaalle voidaan myöntää 2 momentissa tarkoitettu lupa käypää hintaa alemmalla hinnalla tai maksutta. Muiden kalastuslupatyyppeiden hinnat on määrätty voimaansaattamislain 10 §:n 1 momentissa.

Vuonna 2019 lupien hinnat vaihtelivat viikoittain ja kalastusvyöhykkeittäin. Venekalastusluvut maksoivat 60–80 euroa ja rantakalastusluvut 25–50 euroa. Matkailukalastuslupia myytiin kaikkiaan 10 639 kappaletta, kun mahdollinen kokonaiskiintiö oli 11 000 lupaa. Lupia jäi myymättä suhteellisesti eniten Outakosken alueen rantakalastusluvista.

Osakaskunnat ehdottivat seuraavia hintoja vuoden 2020 kalastusvuorokausia kohden: Venekalastuksessa Nuorgamin osakaskunta esitti lupien hintojen säilyttämistä edellisvuotisella tasolla, Vetsikon osakaskunta esitti rantakalastuslupiin 5 euron korotusta juhannuksen jälkeiselle kolmelle viikolle ja rantakalastuslupiin koko kaudeksi, Utsjoen kirkonkylän osakaskunta esitti alueensa edellisvuoden hintoihin 5 euron korotusta ja Outakosken osakaskunta samoja hintoja kuin edellisvuonna, mutta Inarinjoen rantakalastuslupien hinnan nostamista 40 euroon. Esitetty hinnoittelu noudattaa Lapin ELY-keskuksen alueen osakaskunnilta saamien esitysten perusteella tekemää ehdotusta

Alle 18-vuotiaan henkilön lunastamalle venekalastusluvalle esitetään 40 euron maksua ja rantakalastusluvalle 25 euron maksua koko lupakauden ja kaikkien kalastusvyöhyk-

keiden osalta. Nuorison edullisemmilla hinnoilla pyritään edistämään lasten kalastusharrastusta. Lisäksi aiempien kokemusten perusteella lasten kalastuksesta aiheutuva pyyntipaine sekä saaliit ovat vähäisempiä kuin aikuisten kalastuksessa.

Tämän lisäksi pykälään on lisätty 3 momentti, jonka mukaan kaikkiin kalastuslupiin olisi mahdollista liittää muualla kuin Tenojoen vesistön jokilaaksoissa vakinaisesti asuvan alle 16 vuotiaan henkilön ilmainen lasten kalastuslupa Suomen maa- ja metsätalousministeriön ja Norjan ilmasto- ja ympäristöministeriön sopiman pöytäkirjan mukaisesti, joka koskee vuoden 2020 sopimuksen artiklan 6 ja 7 poikkeuksia kalastussäännöstä.

Näihin lasten lupiin liittyisi lisäksi ehto, että lapsilupaan liittyvän kalastusluvan haltija olisi vastuussa siitä, että lapsiluvista annettaisiin kalastussäännön 30 § mukainen saalisilmoitus. Pykälän 3 momentti toteutuisi, mikäli Suomen ja Norjan välille sovittu pöytäkirja tulee voimaan.

2 §

Erityinen kalastuslupakiintiö

Erityinen kalastuslupakiintiö oli käytössä ensimmäistä kertaa vuonna 2017, jolloin kiintiön määräksi asetettiin 1 660 venekalastuslupaa ja 1 660 rantakalastuslupaa. Lupien käyttö on kasvanut edellisillä kalastuskausilla ja niitä lunastettiin 2 094 kappaletta vuonna 2019, joista venekalastuslupia oli 1 403 kappaletta ja rantakalastuslupia 691 kappaletta. Lupien lunastamiseen oikeutettuja tiloja on noin 1200 kappaletta. Erityinen lupakiintiö antaa niille kalastusoikeuden haltijoille, jotka eivät asu vakinaisesti Tenonjokilaaksoissa, mahdollisuuden edullisempaan ja ehdoiltaan väljempään vapaakalastuslupaan verrattuna matkailijoille tarjolla olevaan lupaan, mutta selvästi rajatummin ehdoin kuin alueella vakinaisesti asuville kalastusoikeuden haltijoille tarkoitettu yleinen paikkakuntalaislupa.

Pykälässä määrättäisiin erityisen kalastuslupakiintiön määräksi 1 660 venekalastuslupaa ja 1 660 rantakalastuslupaa, jotka varataan Suomelle kuuluvasta matkailukalastuslupien osuudesta, joka on esitetty kalastussäännön 5 §:ssä. Samoin määrättäisiin, että luvat jaettaisiin koko kalastuskaudelle ottaen huomioon erityisen kalastuslupakiintiön käyttöön oikeutettujen muualla kuin Tenojoen vesistön jokilaaksoissa vakinaisesti asuvien kalastusoikeuden haltijoiden osuus kalastusoikeudesta kalastusvyöhykkeittäin.

Pykälään on lisätty uusi 3 momentti, jonka tarkoitus on tarkentaa tapaa, miten luvan myynnistä vastaavan tahon tulisi määritellä kerroin, jonka mukaan oikeus ensimmäisestä seuraaviin erityiskiintiölupiin määräytyy. Voimaansaattamislain 12 §:n mukaan lupavyöhykkeen kalastusoikeuden haltijalla, joka asuu vakinaisesti muualla kuin Tenojoen vesistön jokilaaksoissa ja jonka osuusluku rajajokialueella sijaitsevasta yhteisestä vesialueesta on 0,5 tai joka omistaa sitä vastaavan yksityisen vesialueen, on kiinteistöä kohti oikeus ostaa yksi lupavuorokausi erityisestä kalastuslupakiintiöstä. Kerroimen määrittelyssä tulisi ottaa huomioon osakasluettelon lisäksi lupien aiempien vuosien käyttöaste sekä lupien lunastamiseen oikeutettujen kalastusoikeuden haltijoiden osuus sopimusalueen kiinteistöjen osuusluvusta, jolla tässä yhteydessä tarkoitetaan kyseisen ryhmän osuutta yhteisesti omistettujen vesialueiden osuusluvusta tai yksityisten tilojen manttaaliluvusta, joita on käytetty kalastusoikeutta jaettaessa.

Ensimmäisestä seuraavien erityiskiintiölupien määrään vaikuttavan kertoimen tarkoitus on taata lupien kohtuullinen varausmahdollisuus suhteessa kiinteistöjen osuuslupien suuruuteen. Erityiskiintiöön oikeutettujen tilojen osuusluvun suuruus vaihtelee huomattavasti, samoin halukkuus lupien varaamiseen. Maanmittauslaitokselta saatujen tietojen perusteella on selvitetty, minkä verran tilojen kalastusoikeuksista on Tenonjokilaaksojen ulkopuolella asuvien henkilöiden omistuksessa. Osalla tiloista omistajina on sekä paikkakuntalaisia että ulkopaikkakuntalaisia. Mikäli kaikki erityislupakiintiöön oikeuttavat tilat olisivat halunneet varata kyseiseen kiintiöön kuuluvia lupia niiden osuuslupien mahdollistaman määrän, käytettävissä oleva kiintiö olisi tullut varatuksi yli kahteen kertaan aiemmin käytössä olleilla kertoimilla. Erityiselle kalastuslupakiintiölle asetettu kiintiö ei kuitenkaan ole aikaisempina vuosina täyttynyt, vaikkakin lupien käyttöaste on noussut lupatyypin käyttöönoton jälkeen vuosittain. Epävarmuutta erityislupakiintiön käyttöasteen ennustamiseen tuo lisäksi se, että kalastusoikeuden haltijat voivat kalastuslain (379/2015) 11 §:n mukaisesti vuokrata kalastusoikeuttaan, mikä tietyissä tilanteissa antaa vuokraajalle oikeuden varata erityiskiintiölupia vuokrasopimukseen perustuen. Ministeriö arvioi, että vuonna 2020 kerroin tulisi asettaa välille 6-8, jotta lupien kohtuullinen varausmahdollisuus suhteessa kiinteistöjen osuuslupien suuruuteen toteutuisi.

Lupien lunastamisesta säädettäisiin, että ne ovat varattavissa kalastusta edeltävän viikon perjantaihin klo 15 saakka. Käytännön syistä varaamista koskevan määräajan tulisi päättyä perjantaina normaalin työajan puitteissa. Tämän jälkeen varaamatta olevat erityiseen lupakiintiöön varatut luvat palautettaisiin matkailukalastuslupakiintiössä tämän asetuksen 1 §:ssä säädetyillä hinnoilla myytäväksi. Määräaika on katsottu tarpeelliseksi luvanmyyntijärjestelmän toimivuuden kannalta ja sen varmistamiseksi, että varaamatta jääneet luvat on mahdollista palauttaa kalastusmatkailulupien lupakiintiöön. Erityiseen kalastuslupakiintiöön varattujen lupien palautumismahdollisuus normaaliin lupakiintiöön on esitetty voimaansaattamislain perusteluissa 12 §:n kohdalla maa- ja metsätalousministeriön asetusvaltuuden sisältöä määriteltäessä. Varaamatta jääneiden lupien palautusmahdollisuutta tukee myös edellisen kalastuskauden havainto siitä, että lunastettavien lupien määrä saattaa jäädä alhaiseksi suhteessa niille varattuun kiintiöön. Kiintiön pienentäminen puolestaan aiheuttaisi ongelmia sen käyttömahdollisuuksien järjestämiseen eri suuruisille kiinteistöille, joiden varausmahdollisuudet ovat suhteessa niiden osuuslupien suuruuteen. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että luvan myynnistä vastaava Lapin ELY-keskus voisi käyttää luvanmyynnin tukena kiinteistöjen omistusta koskevia tietoja, joista olisi mahdollista tarkistaa onko lupaa hakeva kalastusoikeuden haltija oikeutettu lupien lunastamiseen. Menettely olisi tärkeää lupien joustavan lunastamisen varmistamiseksi ja sen välttämiseksi, että Tenon jokilaaksojen ulkopuolella asuville kalastusoikeuden haltijoille aiheutuu suhteellisen suuria kustannuksia oman omistuksensa tai muun lupien käyttöön oikeuttavan perusteen todistamisesta. Joissain tapauksissa kiinteistöjä koskevat tiedot voivat olla epäselviä, tai esimerkiksi kiinteistöjen kaupat eivät ole päivittyneet Lapin ELY-keskuksen Maanmittauslaitokselta hankkimiin rekisteritietoihin. Luvan ostaja olisi tällöin velvollinen osoittamaan kalastusoikeuden omistuksensa voimaansaattamislain 12 §:n mukaisesti.

3 §

Kalastuslupatulojen tilittäminen valtiolle

Pykälässä säädettäisiin, että lupien myynnistä vastaavan tahon olisi tilittävä myymistään ja lukuunsa myydyistä kalastusluvista kertyneet varat sekä niiden osalta kertynyt

korke maa- ja metsätalousministeriölle kuukausittain. Määräys katsotaan voimaansaattamislain 8 §:n 4 momentin mukaisesti riittäväksi luvan myyntiä koskevaksi määrittelyksi niin, että tilityksiä voidaan riittävän tarkasti seurata ja puuttua tarvittaessa epäkohtiin.

4 § Kalastuslupatulojen käytön perusteet

Pykälässä säädettäisiin, että kalastuskaudelta 2019 kalastusluvista kertyneiden varojen käytössä noudatettaisiin kumotun Tenojoen kalastussopimuksen aikana kertyneiden kalastuslupatulojen jaossa sovellettua käytäntöä ja jakoperiaatteita, jotka on esitetty Tenojoen kalastustoimikunnan II mietinnössä (Komiteamietintö 1986:3). Jakotapa on ollut kolmivaiheinen.

Ensin lupatulot on jaettu valtion ja yksityisten vesialueen omistajien kesken kalastusvyöhykkeittäin lasketun virkistyskalastajien lohisaaliilla painotetun rantaviivan pituuden perusteella. Tämän jälkeen yksityisille vesialueen omistajille palautettavat lupatulot on jaettu kalastusvyöhykkeittäin käyttämällä rantakilometrien ja saalismäärän lisäksi myös kalastusmatkailijoiden kalastusvuorokausien määrää. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on kolmantena vaiheena jakanut varat kalastusvyöhykkeen yksittäisille omistajatahoille niiden omistaman rantaviivan pituuden perusteella. Nykytilanteessa kalastusmatkailijat eivät voi valita vapaasti kalastuspaikkaansa Tenon kalastussopimuksen soveltamisalueella, vaan se määräytyy sen mukaan, mille kalastusvyöhykkeelle kalastuslupa on ostettu. Aikaisemmin kalastuslupien hinnat oli määrätty samaksi koko kalastuskaudelle ja eri vyöhykkeille, Inarinjokea lukuun ottamatta. Nykyisin hinnat voivat vaihdella vapaammin markkinatilanteen mukaisesti.

Tästä syystä jakotapaa esitetään sovellettavaksi niin, että lupatulojen jako valtion ja yksityisten vesialueen omistajien kesken tapahtuisi kalastusvyöhykkeittäin rantaviivan pituuden ja lohisaaliin perusteella. Tämän jälkeen yksityisille vesialueen omistajille palautettavat lupatulot jaettaisiin kullekin kalastusvyöhykkeelle myydyistä vene- ja rantakalastusluvista kertyneen tulon suhteessa aiemmin noudatetussa jakotavassa käytettyjen kalastusmatkailijoiden kalastusvuorokausien lukumäärän, lohisaaliin ja rantaviivan pituuden sijaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kalastuslupatulojen käytöstä. Tenon kalastuslupien myyntitehtävä siirtyy Lapin ELY-keskukselta Tenon kalatalousalueelle vuodesta 2021 alkaen. Koska vuodelta 2020 kertyneet lupatulot käytetään vuonna 2021, momenttia on muutettu niin, että kalastuslupien myynnistä vastaavalle taholle aiheutuneet kulut luvanmyynnistä on mahdollista kattaa uudessa tilanteessa. Tähän käytettäisiin ensisijaisesti valtiolle kuuluvaa osaa vuoden 2020 kalastuslupatuloista. Muu valtiolle kuuluva osuus voitaisiin käyttää osaltaan valtiolle aiheutuneiden, kalastuksenvalvontakulujen sekä tutkimus- ja seurantakulujen kattamiseen, muiden rahoituslähteiden ohella.

5 § Voimaantulo

Pykälässä säädettäisiin asetuksen voimaantuloajasta. Lisäksi säädettäisiin, että asetus on voimassa ainoastaan vuoden 2019 ajan. Tarkoitus on kuitenkin, että asetuksen 4 §:n

säännöksiä sovellettaisiin kalastuslupatulojen käytön osalta myös myöhemmin, kunnes kertyneet varat ovat saatu jaettua. Vuodelle 2020 ja siitä eteenpäin on tarpeen säätää uusi asetus ja ottaa siinä huomioon asetuksen soveltamisesta aiemmin saadut kokemukset.